

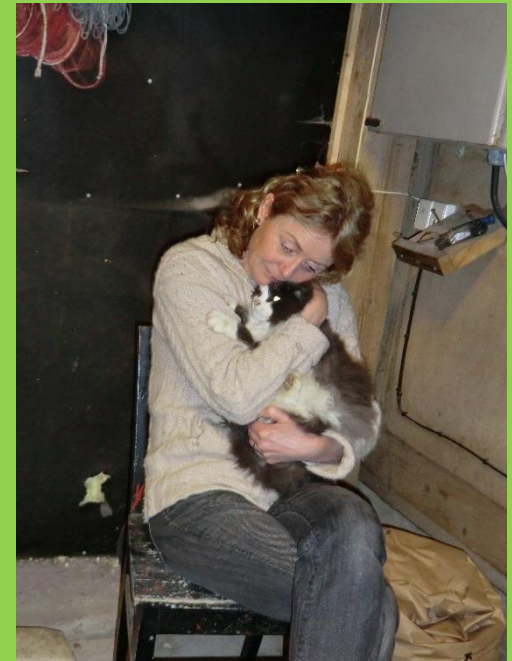
Velferdsstatens skjulte hjelpere - hvilken betydning kan dyr ha?

Jubileumskonferanse-sosionomutdanningen

UiA 2016

Ph.d Bente Berget

Agderforskning og UiA

Disposisjon

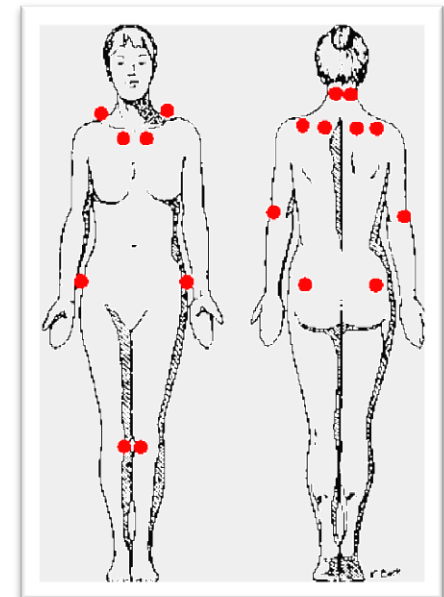
- Dyreassisterte intervensjoner-eksempler og funn
  - Individnivå (teori, mekanismer og effekter på brukere)
  - Individuell kompetanseutvikling (helsefaglige, pedagoger)
- Inn på turet- bruk av gården som arena i et helseperspektiv
  - Individuell kompetanseutvikling (tilbyderne av tjenestene)
  - Tjenesteutvikling (brukerne)
  - Organisering av tjenestene

Helsesituasjonen i Norge

Flest langtidsledige

- Muskel- og skjelettlidelser
- Psykiske lidelser/problemer

Nytt fokus

Fra - ensidig fokus på diagnoser, symptomer og begrensinger

- se personens ressurser, muligheter og mestringsevner
- behov for nye tilbud og arenaer

Hvorfor bruke dyr?

- Dyr selekterer ikke på menneskers bakgrunn eller livshistorie (ikke truende)
- Reagerer direkte på menneskelig atferd, ingen skjult agenda
- Både gi og motta omsorg
- Mulighet for taktil kontakt som vanligvis oppfattes som lite truende (Nebbe 2000)
- Mulighet for fysisk aktivitet (Martinsen et. al. 1985; Chamove 1988)

“My therapy is quite simple: I wag my tail and lick your face until you feel good about yourself again.”

Hva er dyreassisterte intervensjoner (DAI)?

Dyreassisterte intervensjoner (DAI): *aktive, tidsavgrensede tiltak der ulike former for samhandling med dyr brukes som supplement til ordinære tiltak*

Omfatter:

Dyreassistert terapi (DAT): systematisk bruk av dyr som en integrert del av et behandlingsopplegg som blir analysert og evaluert. En terapeut ansvarlig

Dyreassisterte aktiviteter (DAA): dyr bidrar som miljøskaper og brukes av både fagfolk og lekfolk, eks. på sykehus og sykehjem

Dyreassistert pedagogikk (DAP): systematisk og målrettet bruk av dyr som pedagogisk verktøy ifm generelle- og spesifikke lærevansker, emosjonelle vansker og sansemotorisk trening, eks. «lesehund»

DAI - link til noen basis teorier

- Attention Restoration Theory (Kaplan 1989, 1995)
  - ❖ Preferanse for restorative miljøer som bidrar til å redusere mental trøtthet (eks. tilstedeværelse av hund i undervisningssituasjon)
- Recovery from stress (Ulrich 1991)
  - ❖ Mindre opplevd stress i naturlige omgivelser (eks. dyr positivt på fysiologiske parametere som redusert blodtrykk og puls i stressende situasjoner)
- Biophilia hypothesis (Wilson 1984; Kellert & Wilson 1993)
  - ❖ Mennesket har en instinktiv tilhørighet til natur og andre levende organismer (inklusive dyr)
- Self-efficacy (mestringstro; Bandura 1977)
  - ❖ Hvordan vi utfører og hankses med ulike utfordringer og situasjoner. Arbeid med dyr gir mulighet for stimulering av mestringstiltro
- Salutogenetic theory (salutogenese, Antonovsky 1979, 1987)
  - ❖ Vektlegging av det friske i mennesket mer enn sykdom og lidelser

Effekter av DAI på ulike brukergrupper

- **Fysiologiske effekter**
  - Lavere puls og blodtrykk (Friedmann et al. 1980, 1995; Allen et al. 1991; Wilson 1995; Mootoka et al. 2006)
  - Økt innhold av stressreducerende hormoner (oxytocin, dopamin, prolaktin) redusert innhold av kortisol (Odendaal 2000, 2003; Handlin et al. 2011)
- **Mentale effekter (symptomer)**
  - Mindre depressive symptomer men varierende resultater (Souter and Miller 2007)
  - Lavere grad av angst blant inneliggende psykiatriske pasienter (Barker og Dawson 1998)
  - Mindre gledeløshet og mindre patologiske symptomer blant schizofrene (Chu et al. 2009)
  - Lavere grad av angst ved follow-up seks mnd. etter en 3 mnd. intervensjon med husdyr for voksne med omfattende psykiske lidelser sammenlignet med kontrollgruppen (Berget et al. 2011)
- **Mestring og selvfølelse**
  - Økt selvfølelse og en følelse av å være betydningsfull (Burgon 2003; Bizub 2003)
  - Økt mestringstiltro (self-efficacy) (Berget et al. 2008; Pedersen 2012)

Dyreassistert terapi for barn med autisme

- Tilstedeværelse av hund i ergoterapi blant 22 barn i alderen 7-13 år utløste mer bruk av språklige uttrykk i forhold til ergoterapi uten hund (Sams et al. 2006)
- Terapiridning utløste mer sansemessig stimulering, mer oppmerksomhet og mindre passivitet og distraksjon (Bass et al. 2009)
- Ny struktur og vaner gjør at familien i større grad opplever å være en “normal familie (Enders-Slegers 2012)

Bruk av dyr i kriminalomsorg for ungdom

- Redusert vold blant innsatte
- Redusert selvskading
- Økt ansvarfølelse
- Normalisering av institusjonsmiljøet
- Mulighet for utdanning innen bruk av dyr
- Flere jobbmuligheter
- Redusert sjanse for å begå ny kriminalitet:
  - Lorton prison, USA: redusert fra 66 % til under 10 %

(Ormerod et al., 2007)

Dyreassisterte intervensjoner og psykiske lidelser - kjennskap og holdninger blant leger og psykologer

- Egendefinert postal spørreundersøkelse til et representativt utvalg på 400 allmennleger, 400 psykiatere og 300 psykologer
  - To av tre behandlere hadde ikke erfaring med dyreassisterte intervensjoner (DAI)
  - To av tre behandlere var motivert for å lære mer om DAI
  - Nesten 9 av 10 behandlere ønsket å benytte DAI i større grad i egen praksis
  - Allmennlegene mindre interessert i å benytte DAI enn psykiatere og psykologer
  - DAI bør inn som et supplement i etter- og videreutdanning av leger og psykologer

Berget et al. 2011

Selskapsdyr i norske sjukehem

Spørreundersøkelse blant ansatte i 282 norske sjukehem

- 28,4 % hadde dyr (44 % katt, 23 % har hund)
- 99 % sa at dyra var noe eller svært positivt for det sosiale miljøet
- 87 % mente at dyra kan gi positive helseeffekter
- 76 % sa at tilstedeværelse av dyra bedret kommunikasjonsevnen hos beboerne
- 83 % oppga bedre humør hos ansatte
- 56 % av sjukehem som ikke har dyr, kunne tenke seg å ha det

Ida K. Myren, 2010

Inn på tunet (IPT)

Begrepsavklaring

- Definisjon: *Inn på tunet er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstjenester på gårdsbruk. Tjenestene skal gi mestring, utvikling og trivsel.*

Gårdsbruk er en eiendom som benyttes til jord-, skog-, eller hagebruk. Aktivitetene i tjenestetilbudet er knyttet opp til gården, livet og arbeidet der.

- Tjenestetilbudene foregår i nært samarbeid med oppvekst/skole-, helse- og sosialsektor i kommunen
- Omfatter tilbud til alle aldersgrupper
- Enkeltmennesker eller grupper
- Ikke besøksgårder som tenderer mot reiseliv, opplevelse, teambygging etc.

(Inn på tunet, Handlingsplanen 2013-2017)

Hvilke ressurser har gården?

- Omgivelser
- Historie/identitet
- Bygninger
- Dyr
- Produksjon
- Aktivitet
- ?
- Bonden er sentral:
  - Arbeidsleder, tilrettelegger, koordinator
  - Personlig egnethet
  - Dobbelkompetanse, både bonde og helse/sosial/pedagogisk kompetanse

IPT - tilbud

- *Grønn omsorg* er bruk av gårdens ressurser (dyr, planter, skog, landskap og menneskelige ressurser) med en helsefremmende og rehabiliterende målsetting i nært samarbeid med helsesektoren
- *Grønn undervisning* er skolerelaterte opplæringsaktiviteter
- *Grønt arbeid* omfatter arbeid og arbeidsforberedende aktiviteter

Inn på tunet- organisering

Organisering

Tre hovedmodeller for samarbeid mellom tilbyder og kjøper av IPT-tjenester:

1. Gårdbrukeren kan være ansatt i kommunen med lønn og andre godtgjørelser (mat, transport, utstyr og husleie)
2. Gården er tjenesteleverandør til kommunen med eksterne avtaler direkte mot kommunen
3. Kommunen leier bygninger og arealer av gårdbrukeren og har selv ansatte på gården

Matmerk har ansvaret for kvalitetssikring og sertifisering av gårdene

Grønne tilbud på gård for mennesker som er ute av arbeidslivet

Dalskau-Ellingsen, Ihlebæk, Berget (NMBU) og Tellnes (UiO)

- **Kartlegging:**

- Gårder med grønn omsorg
- For voksne mellom 18-67 år
- Arbeidstrening, rusproblematikk og psykiske vansker

- **En nasjonal spørreundersøkelse for deltakere**

- Beskrivelse av deltakere i grønne tilbud på gård
- Undersøke hva det er ved disse tilbudene som kan føre til en positiv forventning til å komme tilbake i arbeid
- 214 besvarte undersøkelsen (Dalskau-Ellingsen et al. 2015,2016)

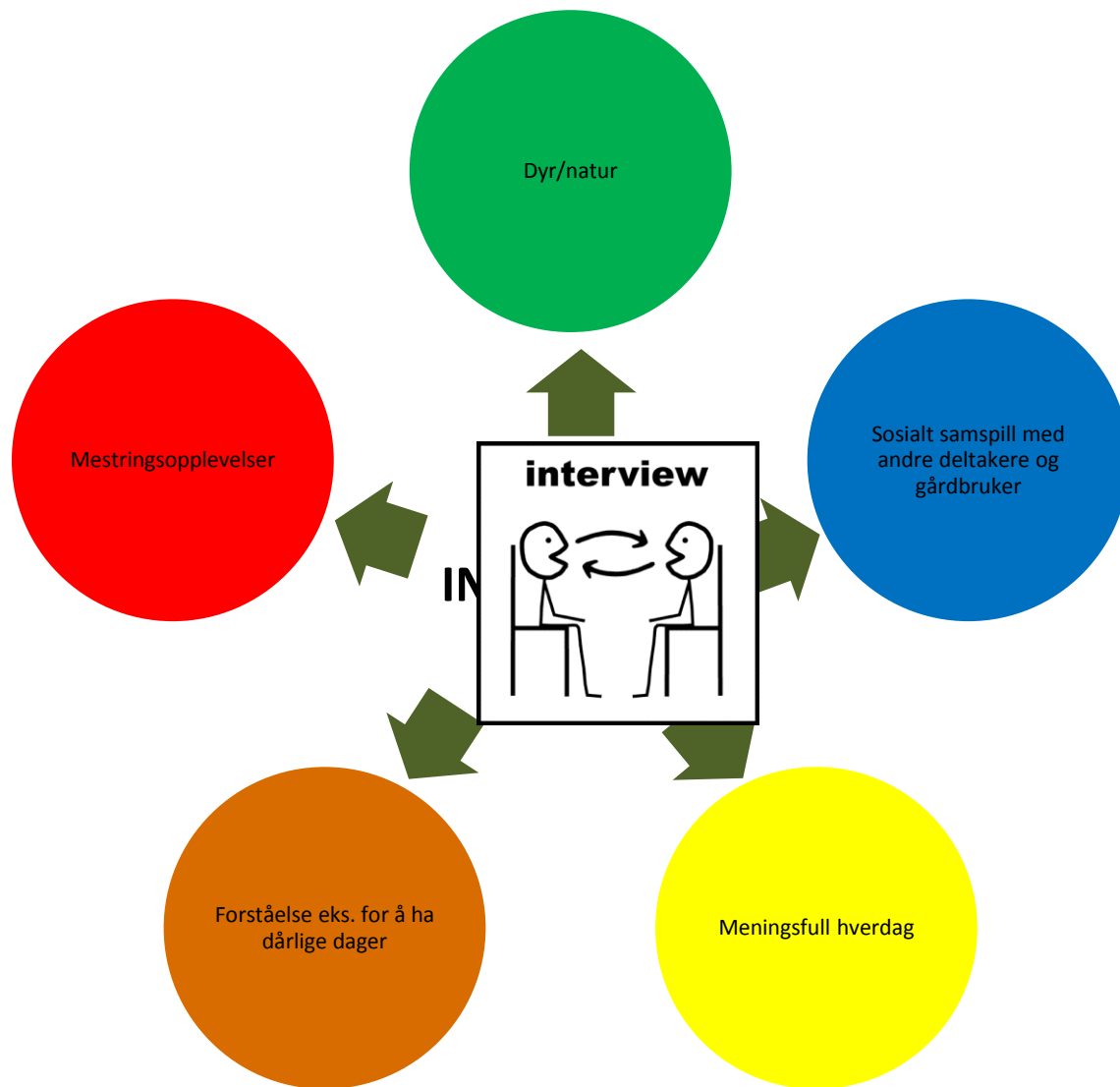
- **En nasjonal spørreundersøkelse for gårdbrukerne**

- Kartlegging av tilbydernes erfaringer og opplevelse med vekt på: motivasjon for å tilby grønne tilbud, opplevelse av brukerne, samarbeid med eksterne aktører, samt kontrakt- og økonomirammer
- 146 gårdbrukere besvarte undersøkelsen (Ihlebæk et al. 2015)

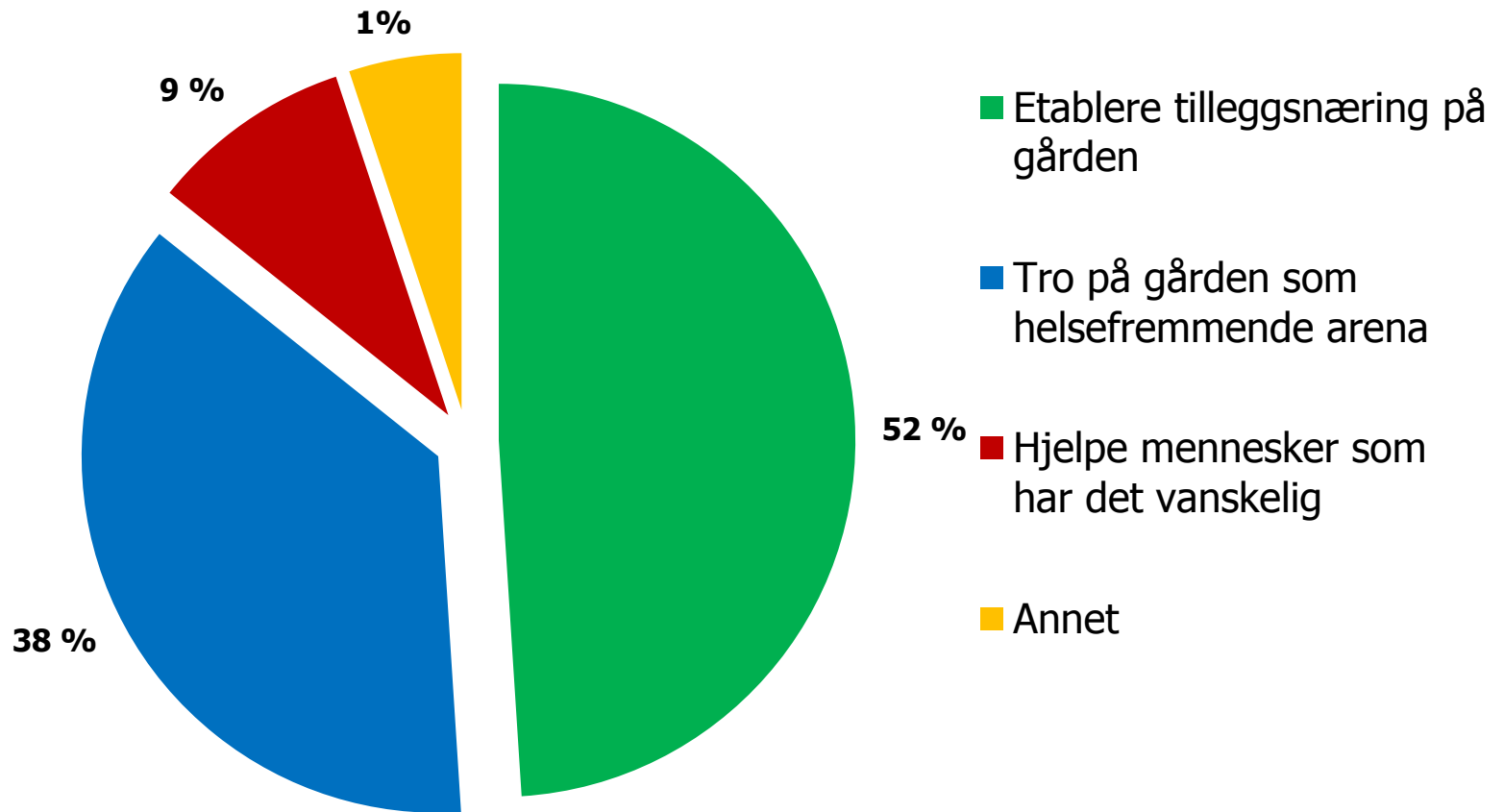

Resultater fra deltakerne

Gårdbrukernes motivasjon

Hva var din hovedmotivasjon for å starte opp?

Recovery oriented Green Care Services- Høgskolen i Hedmark

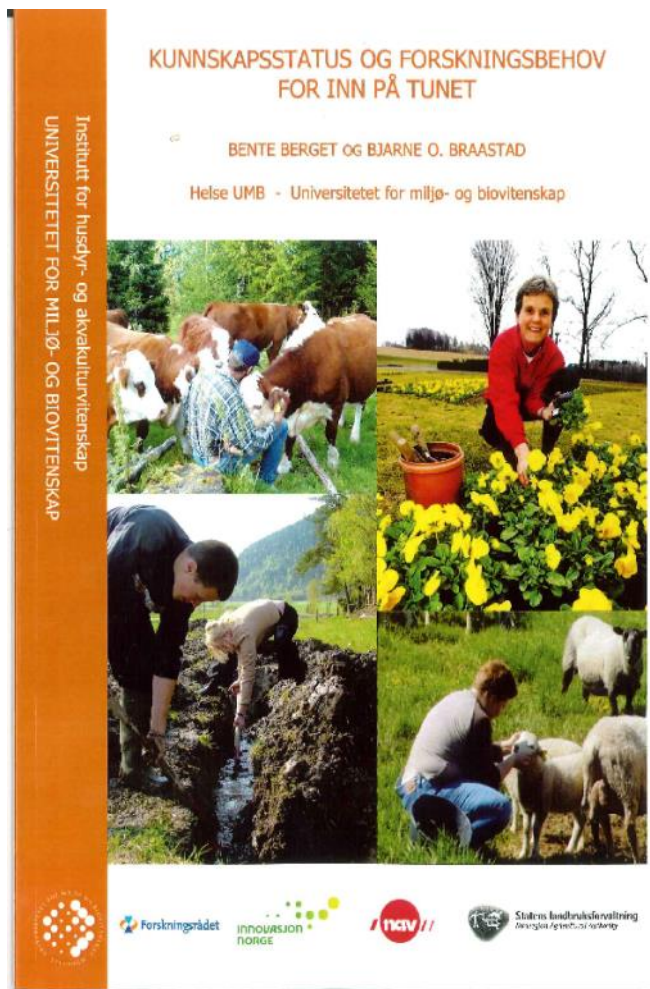
- Doktorgradsprosjekt: En kvantitativ studie av utsatt ungdom mellom 16 og 24 år i forhold til helsetilstand, trivsel, velferd og andre psykososiale forhold (*Green Care services in the Nordic countries: an integrative literature review*) (Steigen et al. 2015)
- Kvalitativ intervjuundersøkelse blant brukere og tilbydere i Hedmark
- Prosesstudie der tre grupper av ungdommer ved tiltak i Hedmark og Hordaland, ble fulgt opp over 10-24 måneder
- Diskursanalyse. Dokumentanalyse og 7 fokusgruppeintervju med tilbydere, brukere og NAV-ansatte
- Veileder for "kjøpere" av Grønn omsorg/IPT-tjenester. Publisert på prosjektets hjemmeside (www.hihm.no/ROGCS)

Nasjonal veileder for gården som læringsarena

Rapport fra UMB til Forskningsrådet, Innovasjon Norge, NAV og SLF, 2008

http://www.matmerk.no/media/cms_page_media/111/Kunnskapsstatus.pdf

Rapport: Green care in the Nordic Countries, 2012

http://www.regjeringen.no/upload/LM/D/Vedlegg/Brosjyrer_veiledere_rapport_er/Rapport_Green_care.pdf

